

таланту, а задоволення потреби. Всі майбутні спроби максимально розширити соціальну рівність мають ураховувати, що задля викорінення цих неминучих відмінностей необхідно створити надзвичайно могутню державу. Комуністична партія могла намагатися усунути відмінності між містом і селом або між фізичною і розумовою працею, але лише ціною позбавлення усіх навіть елементарних прав. Вона могла намагатися винагороджувати потребу, а не працю чи талант, але лише ціною створення суспільства, де був втрачений інтерес до праці.

Для нормального розвитку суспільство потребує врівноваженості, гармонії прав і свобод, причому не самої тільки формальної рівності, а реальної. Потрібна не тільки формальна рівність у правах і свободах, необхідним є такий розподіл благ у суспільстві, який би сприяв його консолідації, а не призводив до руйнівних процесів. Формальну рівність треба доповнювати врахуванням внеску особистості до суспільного блага, соціальними пільгами найменш забезпеченим членам суспільства тощо.

Мірою реальної рівності у правах і свободах, мірою коригування формальної рівності цими чинниками виступає справедливість. Чим вище рівень реальної рівності у правах і свободах людини у суспільстві, тим справедливішим є це суспільство.

Формуючи у молоді почуття справедливості, слід виховувати у неї розуміння того, що прагнення здійснення власних прав і свобод треба поєднувати з визнанням таких самих прав і свобод у інших людей, необхідності їх гармонійного врівноважування, враховувати внесок особистості до суспільного блага, необхідність надання певних соціальних пільг найменш забезпеченим тощо.

О. Г. Данильян, доктор філософських наук, професор
Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКИ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ПРАВОВИМ ВИХОВАННЯМ

Правове виховання за своїм змістом — це складне, багатоаспектне поняття, яке у рамках правознавства розглядається або як система соціальної дії права (загальносоціологічний аспект), або як функція державних та громадських організацій з соціального управління населенням з метою формування у нього необхідного рівня правової свідомості та правової культури. Такий підхід дає змогу акцентувати увагу на таких важливих проблемах правовиховного процесу, як його організація та управління.

Відомо, що здатність будь-яких державних та громадських структур ефективно здійснювати свою діяльність залежить перш за все від того, наскільки

вони організовані і чітко та злагоджено функціонують у зовнішніх умовах, що змінюються. Принципи системної організації та ефективного управління мають вирішальне значення і для досягнення цілей правового виховання в нашій країні. Причому зведені в певну систему правових заходів повинні бути взаємопов'язаними, цілеспрямованими та послідовними діями різних структурних підрозділів як державних, так і громадських інститутів, об'єднаних спільним задумом та підпорядкованих єдиній програмі.

Слід зазначити, що проблеми організації та управління правовим вихованням не залишалися без уваги вчених. Різні аспекти організації та управління правовим вихованням відображено в працях таких дослідників, як Е. Бурлай, В. Головченко, Р. Голубєва, З. Каландарішвілі, Д. Керімов, Н. Кобець, Н. Козюбра, С. Кожевникова, Л. Лазарєв, Р. Маркова, А. Міцкевіч, В. Оксамитний, О. Папієва, А. Погарадзе, Н. Соколов, А. Суханов, Е. Татарінцева, В. Федоріна та ін.

Аналіз сучасної наукової літератури дозволяє зробити висновок про те, що під організацією правового виховання необхідно розуміти зведення всіх здійснюваних у суспільстві правових заходів у певну систему взаємопов'язаних, цілеспрямованих та послідовних дій різних суб'єктів суспільства, об'єднаних спільним задумом та діючих за єдиною програмою. А управління правовим вихованням можна охарактеризувати як певний вид соціальної діяльності, систему практичних заходів, які здійснюються визначеним органом влади (країни, регіону, установи) з метою забезпечення цілеспрямованого впливу (дії) на практику правових заходів задля її раціональної організації, оптимізації, забезпечення високої ефективності. Основною метою організації та управління правових заходів є цілеспрямована дія його суб'єктів на свідомість особистостей, що виховуються, з метою створення у них системи правових цінностей, знань, формування переконань про необхідність правомірної поведінки, а також умінь та навичок користуватися всім правовим інструментарієм, який існує в державі.

До системи організації та управління процесом виховання в сучасному суспільстві входять практично всі суб'єкти: державні органи, громадські організації та колективи тощо. Відносно цієї системи управління комплекс правових заходів є керованим об'єктом. Безпосереднім же об'єктом правового виховання є певна сфера свідомості людей, їх духовного внутрішнього життя, тобто правова свідомість та рівень правової культури індивідів, що склався на її основі.

Хоча система управління правовим вихованням органічно входить до загального механізму соціального управління, вона характеризується певними особливостями. Так, серед форм проведення правових заходів перевага надається поширенню правових знань, вихованню у громадян поваги до Конституції, законів, правових норм і, врешті-решт, формуванню у них потреби в правовій поведінці.

Залежно від становища, яке займають суб'єкти виховання в соціально-політичній системі суспільства, а також від наявності в їх структурі адміністративного апарату розрізняють такі їх види: офіційні і неофіційні, формальні і неформальні. До офіційних суб'єктів системи організації правовиховним процесом належать: органи державної влади та їх посадовці, у тому числі зарубіжних країн; міжнародні організації; освітні установи, незалежно від форм власності; засоби масової інформації, у статутному капіталі яких присутня частка державної або муніципальної власності, та ін. До неофіційних суб'єктів системи правовиховного процесу можна віднести релігійні організації (конфесії); соціально-демографічні групи (нація, клас, соціальні прошарки тощо); колективи (сім'я, трудовий колектив та ін.); громадських лідерів; різноманітні недержавні засоби масової інформації тощо.

Організація ефективного правового виховання в сучасному суспільстві припускає визначення основних правовиховних заходів та послідовності їх здійснення.

Аналіз наукової літератури, присвяченої проблемам формування правосвідомості і правової культури, а також вивчення досвіду правового виховання в нашій та інших країнах дає змогу виділити основні етапи та напрями (завдання) організації правовиховної роботи, послідовне здійснення яких має забезпечити формування необхідного рівня правосвідомості та правової культури населення.

Основними етапами організації правового виховання в сучасному суспільстві є: аналіз стану правовиховної роботи в суспільстві та оцінювання її ефективності; розроблення на основі цього аналізу поточних та перспективних планів (програм); організація практичної реалізації прийнятих планів (програм); соціальний контроль за ефективністю правовиховної роботи.

У процесі організації правовиховної роботи важливе місце посідають також такі напрями, як координація діяльності державних органів і громадських організацій у сфері правового виховання; інформаційне забезпечення правовиховного процесу; методичне забезпечення правовиховної діяльності; узагальнення і поширення позитивного досвіду роботи з правового виховання та ін.

О. П. Дзьобань, доктор філософських наук, професор
Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ: ДО ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ

Особливість правової соціалізації особистості зумовлена цільовим змістом даного процесу, що виражається в залученні людини до правових норм, цін-